

Razgovor s prof. dr. sc. Jasminom Havranek, ravnateljicom Agencije za znanost i visoko obrazovanje

Mirela Pindak

Poštovana gospođo ravnateljice, od srca Vam čestitamo na ne tako davnom ponovnom izboru na mjesto ravnateljice Agencije za znanost i visoko obrazovanje! Naime, nakon čak šest godina uspješnoga obnašanja dužnosti dekanice Agronomskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i tri godine predsjedavanja Nacionalnim vijećem za visoku naobrazbu RH, još 2007. godine imenovani ste prvi put za ravnateljicu Agencije za znanost i visoko obrazovanje. Zanima nas uspijevate li, i uz ovu silno odgovornu funkciju, biti još uvijek na neki način u izravnom kontaktu i radu sa studentima ili ste se toga morali odreći?

Cijeli moj radni vijek posvećen je visokom obrazovanju, a kad se time bavite, onda vam studenti moraju biti na prvom mjestu. Osobito kada se radi o vrednovanju kvalitete rada visokih učilišta, čime se u Agenciji za znanost i visoko obrazovanje bavimo. Bez kontakta sa studentima, o kvaliteti je teško govoriti. Usmjerenost na studenta u samoj je srži Bolonjskoga procesa i dodatno je kao standard naglašeno i u revidiranim ESG-ima (Standardima i smjernicama za osiguravanje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja), usvojenima na zadnjoj ministarskoj konferenciji u Erevanu. Upravo iz tog razloga u radu svakoga povjerenstva koje posjećuje visoko učilište u

postupku reakreditacije ravnopravno sudjeluju i studenti, odnosno studentice. Njihovo mišljenje nam je vrlo važno i dragocjeno. Takva se praksa pokazala izuzetno dobrom, pa čak i primjerom drugim agencijama za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju, a i u skladu je s ESG-ima.

Isto tako, u sklopu reakreditacije obavezno se održavaju i sastanci sa studentima kako bismo iz prve ruke čuli njihova iskustva, probleme i pohvale.

Kada se za to ukaže potreba, u Agenciji angažiramo i studente različitih studija za pomoćne administrativne poslove. Posebno mi je zadovoljstvo istaknuti kako nam studenti rado dolaze zbog vrijednoga iskustva koje stječu i kooperativne okoline, o čemu nam svjedoče njihove pozitivne reakcije i povratne informacije.

U svojoj biografiji navodite kako rad na promicanju vrijednosti standarda i kulture kvalitete, kao i razumijevanja i unaprjeđenja javnih politika u području visokoga obrazovanja i znanosti, predstavlja ključnu okupaciju cijeloga Vašega radnoga vijeka. Možete li opisati kako ste u različitim svojim životnim fazama i

s različitim pozicija, od redovite profesori-ce, dekanice, ravnateljice, članice Upravnoga odbora Mreže agencija za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju središnje i istočne Europe (Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education – CEENQA), radili na promicanju vrijednosti standarda i kulture kvalitete? Vaš primjer upravo pokazuje kako na svakoj stepenici životnoga i profesionalnoga puta pojedinac iz svoje pozicije i uloge može kontinuirano pridonositi razvoju i unaprjeđenju kulture kvalitete.

Nema napretka bez obrazovanja, a ono prije svega mora biti kvalitetno. Jedno bez drugoga ne smije ići. Kroz različite pozicije – od rada sa studentima, suradnje s domaćim i inozemnim kolegama, u različitim organizacijama i udruženjima te danas kroz rad u Agenciji, nastojala sam i nastojim promicati upravo takve vrijednosti.

Važno je osvijestiti važnost kvalitete, a to je ono što kroz postupke vrednovanja, između ostalog, želimo postići. Ne radi se samo o ispunjavanju kriterija ili formalnosti, nego želimo kroz naše postupke pomoći visokim učilištima da unaprijede

svoj rad te da briga o kvaliteti postane jedan od prioriteta njihova rada.

Na kraju smo prvoga ciklusa reakreditacije. Do sada je ovaj postupak prošlo oko stotinu visokih učilišta, a do kraja godine proći će ga i sve preostale institucije, nakon čega ćemo prvi put imati uvid u cjelokupno stanje u visokom obrazovanju. Međutim, već sada dobivamo pozitivne komentare visokih učilišta u kojima ističu kako im je postupak pomogao da objektivno sagledaju svoje prednosti i nedostatke te kako je time potaknut čitav niz pozitivnih promjena. Upravo to i jest glavni cilj postupaka vanjskih vrednovanja – s jedne strane provjera ispunjenosti nužnih akademskih standarda kvalitete u cilju zaštite studenata, a s druge strane poticaj visokom učilištu za daljnje unaprjeđenje kvalitete rada i razvoj kulture kvalitete.

Napominjem kako nam je u radu vrlo važno pratiti međunarodne trendove u osiguravanju kvalitete te implementirati primjere dobre prakse.

Kroz svoj profesionalni put imali ste priliku sudjelovati na brojnim konferencijama, stručnim skupovima u različitim zemljama svijeta, bilo kao predavačica bilo kao sudionica. I sada Vas, kao ravnateljicu Agencije, vrlo često pozivaju da održite predavanja – nedavno ste primjerice održali izlaganja u Turskoj i Egiptu. Na taj način prezentirate rad Agencije, ali ujed-

no i promovirate naš visokoobrazovni sustav i cijelu Hrvatsku.

Struka mi je omogućila da se krećem u međunarodnim krugovima, da posjećujem različite zemlje i upoznajem različite sustave obrazovanja i kolege iz cijeloga svijeta. Posebno su me radovali i još uvijek me iznimno raduju skupovi i konferencije na kojima imam priliku predstaviti što mi to u Hrvatskoj radimo kada je u pitanju visoko obrazovanje i osiguravanje kvalitete. Isto tako, trudila sam se promovirati i Hrvatsku pa sam često držala i kratke prezentacije o našoj domovini.

Dakle ravnopravno sudjelovanje na međunarodnoj sceni, bilo pisanjem i objavljivanjem radova, bilo izlaganjem i sudjelovanjem na skupovima, bilo studijskim posjetima drugim institucijama i državama, vrlo je važno. Samo tako možemo izvan granica predstaviti ono što radimo, promovirati Hrvatsku, njezin obrazovni i znanstveni sustav te postignuća.

Kako ste spomenuli, često me pozivaju, kao ravnateljicu Agencije, da predstavim naš rad kao primjer dobre prakse. U svibnju ove godine to je bio slučaj u Turskoj, a nedugo zatim i u Egiptu. Drago mi je što smo prepoznati u inozemstvu i što našim iskustvima možemo pomoći drugima u uspostavljanju vjerodostojnoga sustava osiguravanja kvalitete. Ponosna sam ako u bilo kojem segmentu netko može učiti

od nas, ali se isto tako trudim i preuzeti ono najbolje od drugih.

Upravo je tijekom Vašega mandata Agencija postala članica niza značajnih međunarodnih organizacija u području kvalitete visokoga obrazovanja. Osim toga, Agencija je u Vašem mandatu dobila važno međunarodno priznanje od European Regional Economic Forum. Naše je pitanje: može li se još više, bolje i kvalitetnije, odnosno koji su Vaši daljnji planovi za Agenciju i kakav utjecaj na javne politike u području obrazovanja i znanosti ona mora/može imati?

Agencija je 2011. prošla vrlo zahtjevan postupak međunarodnoga vanjskoga vrednovanja i temeljem ispunjenih svih kriterija postala punopravna članica Europske udruge za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (European Association for Quality Assurance in Higher Education – ENQA). Za rad Agencije, a time i za hrvatska visoka učilišta koja Agencija akreditira, najvažnije je uvrštavanje Agencije u Europski registar agencija za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (European Quality Assurance Register for Higher Education – EQAR). Naime članstvom u EQAR-u potvrđena je vjerodostojnost rada Agencije na nacionalnoj razini te je otvorena mogućnost djelovanja na cjelokupnom Europskom

prostoru visokoga obrazovanja. No, prije svega, važno je radi očuvanja vjerodostojnosti i prepoznatljivosti hrvatskih visokoškolskih kvalifikacija. Punopravno članstvo u ENQA-i i uvrštavanje Agencije na listu EQAR-a za sve građane Republike Hrvatske znači da su diplome i visokoškolske kvalifikacije koje izdaju visoka učilišta u Hrvatskoj prepoznatljive u Europskoj uniji. Vrlo je važno da Hrvatska bude prepoznata kao zemlja čije su kvalifikacije jednakovrijedne kvalifikacijama stečenim u drugim zemljama Europske unije.

Kada je riječ o daljnjim planovima, spomenula sam kako ove godine završavamo prvi petogodišnji ciklus vrednovanja. Kada smo krenuli s vrednovanjima, moram priznati da se petogodišnji rok činio pomalo i neostvarivim, čak i kolegama iz Europe koji se vrednovanjima bave puno duže od nas. Međutim na kraju smo prvoga ciklusa u kojem će prvi put biti vrednovana sva visoka učilišta u Hrvatskoj. Nakon toga slijedi izrada opsežne analize, koja će, vjerujemo, najviše koristiti donositeljima odluka u sustavu visokoga obrazovanja i znanosti za tzv. donošenje odluka utemeljeno na dokazima (evidence based policy making) i bolje planiranje promjena u sustavu visokoga obrazovanja i znanosti.

Isto tako, u suradnji s akademskom zajednicom, pripremamo se i za novi krug reakreditacije u kojem će naglasak biti na

vrednovanju ishoda učenja i provedbi Hrvatskoga kvalifikacijskoga okvira (HKO).

Planiramo i organiziranje okruglih stolova s predstavnicima visokih učilišta kako bismo prikupili što više povratnih informacija koje će poslužiti za unaprjeđenje naših postupaka. Svake godine visokim učilištima, odnosno domaćim i inozemnim članovima stručnih povjerenstava koja su u tekućoj akademskoj godini prošla postupak reakreditacije, šaljem upitnik kako bismo čuli njihove prijedloge i komentare, dragocjene za daljnji rad, a dobiveni odgovori većinom su pozitivni.

Dakako, i dalje ćemo nastaviti surađivati s ostalim dionicima u sustavu visokoga obrazovanja i znanosti te drugim tijelima i institucijama.

Agencija je prepoznata po visokim standardima i kvaliteti rada te angažiranju kvalitetnih vanjskih stručnjaka za vanjsku prosudbu. Možete li nam opisati proces kojim dolazite do tih stručnjaka, kako ih odabirete i angažirate, prolaze li kakav orijentacijski program, edukaciju?

Vjerodostojnost odluka koje donosi Akreditacijski savjet Agencije temelji se na izvješćima stručnih povjerenstava, stoga posebnu pozornost posvećujemo izboru i edukaciji članova stručnih povjerenstava. Povjerenstvo za vanjsku prosudbu u svojem sastavu ima predstavnike do-

maćih i stranih profesora, studenata, te predstavnike gospodarstva. Visoka su učilišta na poziv Agencije predlagala zainteresirane profesore, studentski zborovi studente, srodne europske agencije vrhne strane profesore, a Hrvatska udruga poslodavaca i Hrvatska gospodarska komora istaknute stručnjake iz gospodarstva. Svi predloženi kandidati prošli su obaveznu edukaciju, koja je uključivala radionice i timski rad, po njezinu završetku dodijeljen im je certifikat, a nakon toga su uvršteni u AZVO-ovu bazu stručnjaka za vanjsku prosudbu. Certificirani stručnjaci za vanjsku prosudbu, radi praćenja trendova i dobre prakse, obavezni su trajno se educirati u području osiguravanja kvalitete visokoga obrazovanja, a Agencija od njih očekuje transfer znanja i vještina u području osiguravanja kvalitete na visokim učilištima na kojima rade i/ili s kojima surađuju. Želja nam je da znanjima i iskustvom koje su stekli u području osiguravanja kvalitete naši stručnjaci za vanjsku prosudbu pridonese razvoju sustava visokoga obrazovanja i izvan postupaka vanjskoga osiguravanja kvalitete koje provode u ime Agencije. Nadamo se da će im suradnja s Agencijom omogućiti da kvalitetno sudjeluju u postupcima osiguravanja kvalitete u drugim zemljama Europskoga prostora visokoga obrazovanja.

Kada je riječ o reakreditaciji, u dosadašnjim postupcima sudjelovalo je više od 400 istaknutih stručnjaka s prestižnih

europskih i svjetskih te hrvatskih visokih učilišta. Članovi stručnih povjerenstava biraju se prema kriteriju izvrsnosti, a imenuje ih Akreditacijski savjet na temelju javnoga poziva koji se na hrvatskom i engleskom jeziku objavljuje na mrežnim stranicama Agencije – www.azvo.hr.

Prije samoga posjeta povjerenstvu se dostavlja potrebna dokumentacija, a po dolasku prolaze detaljnu edukaciju o samom postupku te specifičnostima nacionalnoga sustava visokoga obrazovanja. Edukacija je vrlo važna jer članovi povjerenstva dolaze iz različitih zemalja i potrebne su im dodatne informacije o našem sustavu visokoga obrazovanja.

Većina sastavnica Sveučilišta u Zagrebu prošla je postupak reakreditacije ili vanjske neovisne periodične prosudbe sustava osiguravanja kvalitete. Kako biste ocijenili sveukupni ciklus i rezultate izvješća stručnih povjerenstava te dane akreditacijske preporuke?

Na temelju do sada dovršenih postupaka akreditacijske su preporuke usvojene i upućene nadležnom ministru za 89 visokih učilišta. Za 48 visokih učilišta preporučeno je produljenje dopusnice za obavljanje djelatnosti i izvođenje studijskih programa, za 39 visokih učilišta preporučeno je izdavanje pisma očekivanja, dok je za dva visoka učilišta te 20, uglavnom dislociranih, studijskih programa preporučena uskrata dopusnice.

U skladu s preporukama stručnih povjerenstava, na razini samih institucija već se događaju neke promjene ili bi trebale uslijediti. To se uglavnom odnosi na osnaživanje unutarnjih mehanizama osiguravanja kvalitete i razvoj kulture kvalitete, izradu strateških dokumenata i bolje strateško planiranje, posebice u dijelu definiranja istraživačkih prioriteta. Također, odnosi se i na reviziju bolonjskih studijskih programa, posebno vezano za reviziju kurikuluma i preispitivanje predviđenih ishoda učenja, u što je potrebno uključiti i predstavnike tržišta rada. Potrebno je i praćenje zapošljivosti diplomiranih studenata i prikupljanje povratnih informacija od strane alumna, što bi pridonijelo boljem usklađivanju obrazovne ponude i potreba tržišta rada, a time i povećanju zapošljivosti mladih. Isto tako, preporučeno je uvođenje više praktičnoga rada i novih, inovativnijih i fleksibilnijih oblika učenja i poučavanja te aktivna podrška studentima, povećanje

nje mobilnosti itd. Ističem kako kvaliteta visokoga učilišta u velikoj mjeri ovisi o kvaliteti nastavnika, što je povezano i sa sustavom izbora u znanstveno-nastavna zvanja, pri čemu smo uočili da su bolje ocijenjena ona visoka učilišta koja su u područjima znanosti sa zahtjevnijim kriterijima izbora u zvanja.

Pri planiranju budućih promjena na razini sustava u obzir bi trebalo uzeti i elemente kao što su reforma poslijediplomskih doktorskih studija, pojačana mobilnost i znanstvena vidljivost u međunarodnom kontekstu, nov kompetitivniji način financiranja i, s tim povezano, sustava zapošljavanja i napredovanja na visokim učilištima, preispitivanje velikoga broja studijskih programa u području društvenih znanosti, preklapanje studijskih programa, neusklađenost upisnih kvota s potrebama tržišta rada itd. Ističem kako je od ključne važnosti za kvalitetu visokoga obrazovanja i odgovarajući sustav upravljanja visokim učilištima. Na tome se u svijetu izuzetno puno radi, a u Hrvatskoj nažalost zamjećujemo kako nema dovoljno znanja o tome niti odgovarajućega oblika edukacije i pripreme čelnika visokih učilišta za tu zahtjevu ulogu.

Najavljene su izmjene i dopune Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju. Što nam te promjene mogu donijeti i u kojoj će se to mjeri odraziti na izmjene samih postupaka vrednovanja i djelovanje Agencije za znanost i visoko obrazovanje?

Zakon o osiguravanju kvalitete, koji je usvojen 2009. godine, i dalje predstavlja vrlo dobar zakonodavni okvir za provođenje postupaka vanjskoga vrednovanja, ali i drugih aktivnosti Agencije posredno povezanih s osiguravanjem kvalitete. Međutim uočena je potreba da se on dodatno osuvremeni u skladu s trendovima i primjerima dobre prakse s obzirom na to da je osiguravanje kvalitete visokoga obrazovanja vrlo dinamično područje. U tom pogledu mišljenje je Agencije da bi se navedeni zakon mogao poboljšati u dijelu koji se odnosi na inicijalnu akreditaciju za obavljanje djelatnosti visokoga obrazovanja, prekogranično izvođenje studijskih programa, upotrebu novih tehnologija u nastavi, a zakonski bi trebalo obuhvatiti i nove postupke vrednovanja koji su već spomenuti, kao što su vrednovanje za ulazak u Registar HKO-a te vrednovanje neformalnoga i informalnoga učenja.

Prema planu Agencije za znanost i visoko obrazovanje za 2015. godinu, jedna od predviđenih aktivnosti je uspostava nacionalne mreže jedinica za osiguravanje kvalitete na visokim učilištima. Koji je glavni cilj spomenute mreže te koji je daljnji tijek njena razvoja?

Visoka učilišta primarno su odgovorna za kvalitetu svih aktivnosti koje provode. Kao poticaj izgradnji kulture kvalitete na našim visokim učilištima osnovane su jedinice za osiguravanje kvalitete. Suradnjom s visokim učilištima uočena je potreba sustavne potpore osobama koje se bave internim osiguravanjem kvalitete na visokim učilištima. Ideja je da se umrežavanjem jedinica za osiguravanje kvalitete ustroji nacionalna platforma koja će omogućiti aktivnu razmjenu dobre prakse, iskustva te transfer znanja i vještina u području osiguravanja kvalitete. Želja nam je da zajedno s visokim učilištima unaprijedujemo hrvatski prostor visokoga obrazovanja kako bi bio atraktivan ne samo hrvatskim već i stranim studentima, znanstvenicima i profesorima, a naša visoka učilišta poželjno mjesto studiranja, rada i suradnje.

Usvojen je Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (HKO). U kojoj će mjeri on pridonijeti nacionalnom sustavu osiguravanja kvalitete visokoga obrazovanja i na koji će se način koordinirati njegova primjena?

Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom uređuje se sustav kvalifikacija u Hrvatskoj, osigurava se kvaliteta stečenih kvalifikacija te njihova usporedivost unutar kvalifikacijskoga sustava u Hrvatskoj. U središtu HKO-a su ishodi učenja, odnosno kompetencije koje je osoba stekla učenjem i dokazala nakon učenja.

Provedbom HKO-a ostvaruju se i dodatne vrijednosti za društvo, pri čemu je važno istaknuti razvoj sustava priznavanja i vrednovanja neformalnoga i informalnoga učenja, poput učenja u slobodno vrijeme, u obitelji ili na poslu. Ti su oblici učenja prilagođeni izravnim potrebama tržišta rada, odnosno potrebama pojedinca i različitih institucija, stoga su mnoge zemlje, pa tako i Hrvatska, prepoznale važnost njihova formalnoga priznavanja, na što nas obvezuju i novi ESG-i, ali i zahtjevi Europske unije. Priznavanje i vrednovanje neformalnoga i informalnoga učenja dio je procesa

Želja nam je da zajedno s visokim učilištima unaprjeđujemo hrvatski prostor visokoga obrazovanja kako bi bio atraktivan ne samo hrvatskim već i stranim studentima, znanstvenicima i profesorima, a naša visoka učilišta poželjno mjesto studiranja, rada i suradnje.

Mirela Pindak

poznatijih kao priznavanje prethodnoga učenja ili RPL (recognition of prior learning). Time se Agencija bavila u okviru IPA-ina projekta Konkurentno hrvatsko visoko obrazovanje za bolju zapošljivost, koji je trajao od 2013. do 2015. godine, a realiziran je u suradnji sa Sveučilištem u Splitu i Visokim učilištem Algebra.

Već sam spomenula da je u pripremi novi model reakreditacije visokih učilišta za sljedeći petogodišnji ciklus, ali i uspostava programskoga vrednovanja za ulazak studijskih programa u Registar HKO-a. Za to će se vrednovanje prijavljivati sama visoka učilišta kada za to budu uspostavljeni uvjeti, tj. kada u Registar HKO-a budu upisani prvi Standardi zanimanja odnosno Standardi kvalifikacija, za što su odgovorna sektorska vijeća. Iako će to vrednovanje biti neobvezno, očekujemo velik interes, što nam potvrđuju i prijave visokih učilišta na projektne natječaje namijenjene daljnjem razvoju i provedbi HKO-a (projekti iz prvoga IPA-ina natječaja su završeni, a u tijeku su i novi projekti iz natječaja ESF-a). Procjenjujemo da bi prvi zahtjevi za upis studijskih programa u Registar HKO-a mogli pristići u 2016. godini.

U postupku vrednovanja za ulazak studijskih programa u Registar HKO-a Agencija će procjenjivati sljedeće glavne elemente: jesu li predviđeni ishodi učenja i njihovo vrednovanje usklađeni sa Standardom kvalifikacije, je li cjelokupno okruženje

agencija za znanost i visoko obrazovanje

(kurikulum, broj i kvalifikacije nastavnika, podrška studentima, prostor i oprema itd.) odgovarajuće za postizanje ishoda učenja (odnosno provodi li se konstruktivno poravnavanje u cijelom programu) te postižu li se predviđeni ishodi učenja.

Nacrt revidiranoga dokumenta Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete u Europskom prostoru visokoga obrazovanja – ESG Skupina za praćenje Bolonjskoga procesa usvojila je 19. rujna 2014., a ministri Europskoga prostora visokoga obrazovanja u Erevanu 14. svibnja 2015. S obzirom na to da se i Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju poziva na spomenuti dokument, u kojoj mjeri će se prilagođavati i mijenjati kriteriji za provođenje postupaka vanjskih vrednovanja koji se odnose na hrvatski visokoobrazovni sustav?

Uz zakone i propise Republike Hrvatske, temelj za provođenje postupaka vrednovanja Agencije jesu i Europski standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju, odnosno ESG (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area).

Ministri Europskoga prostora visokoga obrazovanja, na konferenciji održanoj u Erevanu u Armeniji 14. i 15. svibnja 2015. godine, usvojili su revidirane ESG-e, koji će služiti kao temelj predstojećega vanjskoga vrednovanja same Agencije koje će provesti ENQA sljedeće godine. Isto tako, novi ciklus vrednovanja, koji će Agencija provoditi od sljedeće godine, imat će uporište u novim ESG-ima.

U vezi s time, kako sam već spomenula, radi se na izradi novoga modela reakreditacije, u okviru kojega će se revidirati i dosadašnji kriteriji. Pritom bismo željeli veći naglasak staviti na kriterije koji se odnose na kvalitetu studijskih programa i ishode učenja te na sustav ocjenjivanja, učenje i poučavanje usmjereno na studenta, kvalitetu nastavnika i njihovu kvalificiranost za vrstu nastave koju izvode, prikupljanje i analiziranje informacija o cjelokupnoj aktivnosti visokoga učilišta kao temelj za interno osiguravanje kvalitete i upravljanje visokim učilištem itd. Naravno, prijedlog novoga modela vrednovanja, kao i novih kriterija, bit će upućen u javnu raspravu prije konačnoga usvajanja i u tom su nam pogledu povratne informacije od akademске zajednice iznimno dragocjene.